

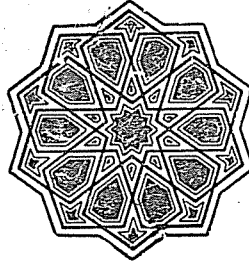
ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt: XXXI

*FAKÜLTENİN KURULUŞUNUN 40.
YIL ÖZEL SAYISI*

MÜSTEŞRIKLERİN KUR'ÂN-I KERİM VE HZ. MUHAMMED (SAV)'E YAKLAŞIMLARI

Doç. Dr. Salih AKDEMİR

I. Genel Mülahazalar

Zaman içinde taşıdığı isim farklı da olsa Allah'ın dini birdir ve o da İslâm'dır¹. Çünkü bütün Allah elçileri aynı dini tebliğ etmişlerdir. Allah elçileri birbirlerine karşı çıkmak için değil fakat birbirlerini doğrulamak için gönderilmişlerdir. O halde, Allah elçilerinin çeşitli zamanlarda insanlara bildirdikleri dinin esâsında aslâ bir değişiklik söz konusu değildir. Değişiklik, sâdece dünya hayatını ilgilendiren idâri bir takım hükümlerde yapılmıştır. Gayet tabii ki, esasla ilgili olmayan bu değişikliklerin amacı, toplumları daha ileri medeniyet seviyesine yükseltmektir.

Allah elçileri tarafından muhtelif zamanlarda bildirilen dinin bir ve aynı olması, zorunlu olarak, kaynak ve konu birliğini de gerektirmektedir. Yüce Allah'ın eş-Şûrâ sûresinin 3. âyetinde açıkça bildirdiği üzere, Allah elçilerinin risâletlerinin kaynağı vahy'dir: "O Aziz ve Hakim olan Allah sana ve senden öncekilere böyle vahyeder".

Açıkça görülmektedir ki, dinin kaynağını vahy oluşturmaktadır.

Dinin kaynağı bir olunca, konusunun da bir olması kaçınılmazdır. Bütün Allah elçileri tevhîd inancını bildirmişlerdir. O halde tevhîd inancı, vahye dayanan bütün dinlerin temelini teşkil eder. Tevhîd ise, her şeyin yaratıcısı olan Allah'ın birliğine iman etmek, yeryüzünde O'ndan başka tapılacak, yardım istenecek ve boyun eğilecek otorite tanımamaktır.

Yüce Allah, el-Enbiyâ sûresinin 25. âyet-i kerimesinde bu konuya dikkatlerimizi şöyle çekmektedir:

"Senden önce hiç bir peygamber göndermedik ki ona:

'Benden başka tanrı yoktur. O halde Bana kulluk edin!' diye vahyetmiş olmayalım."

1 Â-i İmrân, 19.

Tevhîd inancının en büyük özelliği, insanı hür kılmasıdır. Yaratıcısı dışında, irâdesini sınırlayacak hiç bir otorite söz konusu olmayınca, insanın bağımlılığından söz edilemeyeceği açıktır.

Ne var ki, insanlar, Allah elçileri tarafından bildirilen bu tevhîd inancından çeşitli sebeler yüzünden yüz çevirmişler, Allah'a ortaklar koşmuşlardır. Kur'ân-ı Kerîm vahyolunmadan önce, tevhîd inancı âdeta yeryüzünden silinmiş gibiydi. Zira insanlar kendilerine en son olarak tevhîd inancını bildiren Hz. İsâ'nın kendileri gibi bir beşer olduğunu unutmüşlar, onu ilâh edinmişlerdir. Yine Allah ile insan arasında Hz. İsâ'nın vücûdu olması hasebiyle Kilise konulmuştur². Artık insan yaratıcısı ile doğrudan temasa geçme imkanından mahrum bırakılmıştır. Yaratıcısına ulaşmak ancak Kilise'nin aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Böylece Kilise bir yandan onun hürriyetini elinden alırken, diğer yandan da atası Hz. Âdem'den dolayı günahkâr olduğunu vurgulamayı da ihmâl etmiyordu³. İnsan, işlemediği bir suçtan ötürü sorumlu tutulmakla, bir bakıma aşağılanmış bulunuyordu. Kadının durumu ise, daha içler acısı idi. Çünkü aslı günahta asıl fâil kadındı. Kadın yüzünden insanoğlu ölümsüzlükten mahrum bırakılmıştı. O halde günahın yükünü öncelikle kadın taşımahydı. Ve öyle de oldu... Asırlar boyu kadın aşağılandı. Bugün batı dünyasında "feminizm" hareketinin başlamasının ve güçlenmesinin temelinde bu olgu yatmaktadır.

İşte Kur'ân-ı Kerîm nâzil olduğunda varmak istediği ilk hedef, bilhassa Hz. İsâ tarafından tebliğ edilen fakat Hıristiyanlık dininde kaybolmuş olan tevhîd inancını yeniden diriltmek sûretiyle, insana yitirmiş olduğu hürriyetini ve onurunu iâde etmek olmuştur. Bir çok âyet-i kerîmede Yüce Allah, kimsenin başkasının günahından sorumlu tutulmayacağını⁴, kulu ile arasına kimsenin giremeyeceğini⁵, günahları kendisinden başka hiç kimsenin affedemeyeceğini⁶, ne kadar günahkâr olursa olsun hiç kimsenin, yaratıcısına ortak koşmadığı sürece O'nun rahmetinden mahrum bırakılamayacağını⁷ açıkça bildirmektedir.

2 Paulus, Korintoslulara Birinci Mektub, 12: 12; 12: 27. Bu konuda fazla bilgi için bkz. Ladd, G.E., *A Theology of the New Testament*, A.B.D., 1987, s. 545-546.

3 Paulus, Romalılara Mektub, 5:8; 8: 3; 8:32. Bu konuda bkz. Turmel, J., *Histoire de la Théologie Positive*, Paris, 1904, I, 86-95; Ladd, G.E., *age*, s. 31 v.d.

4 Bkz. 6 el-En'âm, 164; 17 el-İsrâ, 15; 35 Fâtur, 18; 39 ez-Zümer, 7; 53 en-Necm, 38.

5 2 el-Bakara, 186.

6 3 Âl-i 'İmrân, 135.

7 4 en-Nisâ; 48, 116; ez-Zümer, 53.

Kendi içinde her yönüyle tutarlı olan Kur'an-ı Kerim, İslâm'ı hiç bir zaman Yahûdilik ve Hıristiyanlık'la çekişen ve sâdece kendisinin hak olduğunu kabul ettirmek isteyen bir dîn olarak tavsîf etmemiştir. Müslüman olmak demek, aynı zamanda Hz. Mûsâ'ya, Hz. İsâ'ya insanlığın yaratılışından bu yana gelmiş geçmiş bütün peygamberlere ve tebliğ ettikleri şerâatlere, aralarında her hangi bir ayırım yapmaksızın iman etmek demektir⁸.

İşte Prof. Dr. Abdullah Draz'ın da haklı olarak ifade ettiği gibi, Kur'an-ı Kerim'in kendinden önceki kitaplara sıkıca bir şekilde bağlanmaya ve zamanla solmaya yüz tutan nurlarını tekrar canlandırmaya büyük önem verdiğini görmekteyiz. Hakikat ilmi gibi, temel vecibeler de Kur'an-ı Kerim tarafından daha önce eski milletlere tebliğ edilmiş olarak gösterilmektedir. Allah'ın bütün ölçileri, adalet terazisini beraberinde getirmişler⁹, hepsi de helâl kazanmak, Allah'a ibadet etmek ve iyi işler yapmakla emrolunmuşlardır¹⁰. Namaz ve zekat daha çok önceleri Hz. İbrahim, Hz. İshak, Hz. Yakub¹¹, Hz. İsmail¹², Hz. Mûsa¹³, Hz. İsâ¹⁴ ya da farz kılınmıştır. Aynı şekilde oruç da daha önceki milletlere emredilmiştir¹⁵. Hac ibadeti ise Hz. İbrahim'le başlamıştır¹⁶. Her kavmin kendine has mukaddes menasiki olmuştur.¹⁷ Maddecilik, aşırı dünya sevgisi, düşmanlık ve ahlâksızlık, Hz. Hûd ve Hz. Salih tarafından da kınanmıştır¹⁸. Hz. Lût, halkının ahlâksızlığına, Hz. Şuayb da ticarete hile yapmasına karşı çıkmıştır¹⁹. Lokman hekim de oğlunu terbiye ederken insanları iyiliğe teşvik etmesini, kötülükten menetmesini ve bu şerefli yolda karşılaşacağı meşakketlere katlanmasını kendisine sıkı bir şekilde tavsiye etmiş ve daima halîm ve mütevâzi olmasını emretmiştir²⁰.

8 2 el-Bakara, 135, 285; 3 Al-i İmrân, 84; 4 en-Nisâ, 152. Bu konuda bkz. Prof. Dr. Abdullah Draz, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru* (Terc: Yrd. Doç. Dr. Salih Akdemir) Mim yay., İstanbul, 1983, s. 75-76.

9 57 el-Hadid, 25

10 23 el-Muminun, 51, 52

11 21 el-Enbiyâ, 73

12 19 Meryem, 55

13 20 Tâhâ, 14

14 19 Meryem, 31

15 2 el-Bakara, 183

16 22. el-Hace, 27

17 22. el-Hace, 34, 67

18 26 eş-Şuarâ, 128, 151-152

19 26. eş-Şuarâ, 165, 181-183

20 31 Lokmân, 17-19.

Hız. Muhammed'in kendinden önceki peygamberlerin şeriatlerini aynen tebliğ etmiş olması, bir tesadüf sonucu değildir. Kur'an-ı Kerim bu konuda müslümanlara şöyle hitab eder:

"Allah size sınırlarını bildirmeyi ve sizden önce geçenlerin yollarına hidayet etmeyi ister."²¹

Kendinden önceki peygamberleri zikrettikten sonra Hız. Muhammed'e şu şekilde hitabda bulunur:

"Onlar Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Öyleyse sen de onların gittikleri yola tabi ol."²²

Gerçekten, Kur'an-ı Kerim'in bir ayetinde bir peygamber veya bir hakim tarafından tebliğ edilmiş olan ahlâkî bir kaidenin, başka bir ayette, İslâm cemaati için de bir vecibe olarak kabul edildiğini müşâhade ederiz.²³

O halde Kur'an-ı Kerim eski peygamberleri ve şeriatlerini aynen tebliğ ediyor ve müslümanlara da onlara uymalarını emrediyorsa, bunun tek sebebi eski şeriatler gibi, Kur'an-ı Kerim'in de aynı kaynaktan çıkması, yani vahy mahsulü olmasıdır.

Vahy müessesesi Yahudi ve Hıristiyanlarca da kabul edilen bir müessesedir. Hâl böyle iken, Yahudi ve Hıristiyanların, vahy mahsulü en son kitab olan Kur'an-ı Kerim'i ve onu insanlara tebliğ eden Hız. Peygamberi kabul etmemeleri, kabul etmek şöyle dursun karşı çıkmaları nasıl açıklanabilir? İşte üzerinde durulması ve cevaplandırılması gereken soru budur. Bu soruya verilecek cevap, Yahudi ve Hıristiyan ilim adamlarının, Hız. Peygamber ve Kur'an-ı Kerim karşısındaki tutumlarını açıklamaya yardımcı olacaktır. Yine bu arada her hangi bir dine müntesip olmayan ilim adamlarının Kur'an-ı Kerim ve Hız. Peygambere daha doğrusu dine yaklaşımlarına da kısaca işaret etmek yerinde olacaktır.

II. Yahudilerin Hız. İsa, Hız. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim Karşısındaki Tutumları

Yahudilerin Hız. Peygamber (sav) ve Kur'an-ı Kerim karşısındaki tutumlarını iyice anlayabilmek için, kendi milletlerinden olan Hız. İsa (a.s.) karşısındaki tutumlarını belirlemekte yarar vardır. Bilindiği

²¹ 4 en-Nisâ, 26.

²² 6 el-En'âm, 90.

²³ Draz, *A.g.e.*, s. 94-96.

gibi hiç bir millet Yahudiler kadar ilâhî nimetlere ve mucizelere mazhar olmamıştır. Bütün bu nimetlere ve mucizelere rağmen Yahudiler, ilâhî emirlerden yüz çevirmişler ve hatta, kendilerine bu ilâhî emirleri bildiren Allah elçilerini öldürmekten bile çekinmemişlerdir. İşte bu azgınlıkları ve taşkınlıkları sebebiyledir ki, Allah'ın gazabına maruz kalmışlardır. Hz. İsa'nın kendilerine gönderildiği sırada Hz. Yahya Peygamber (a.s.)'i öldürmeleri bu taşkınlıklarının en büyük delilidir. Hz. İsa risaletle görevlendirildiği sırada Yahudiler kendilerine Hz. Süleyman (a.s.) devrindeki ihtişamlarını iade edecek, Hz. Davud soyundan bir kıral Mesih beklentisi içindeydiler. Bu dönemde Yahudilerin dini hayatlarının pek parlak olduğu da söylenemez. Din bir takım kuru şekilciliğin baskısı altında, gerçek anlamını yitirmiş bulunuyordu. Yahudi din adamları Saddukiler ve Ferisiler olmak üzere iki kısma bölünmüşlerdi. Bilhassa Ferisiler şeriata ağırlık vermekle temayüz etmişlerdi. Fakat daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Ferisiler için şeriat kuru bir şekilcilikten öteye gitmiyordu. Bu gün hemen bütün batı dillerinde Ferisileri adlandırmak için kullanılan "Pharisean" kelimesinin münafık, murâî, iki yüzlü kimse, anlamlarını ifade etmek için kullanılması son derece anlamlıdır. Diğer taraftan, Yahudiler kendi dışındaki milletleri kendilerine eşit görmediklerinden, onlara karşı yerine getirilecek hiç bir yükümlülükleri bulunmadığına inanıyorlardı.²⁴

İşte Yüce Allah Yahudilerin içinde bulunduğu ruhî bunalımı sona erdirmek ve böylece hayatlarına canlılık ve anlam vermek için, Hz. İsa'yı görevlendirmiştir. Ancak Yahudiler, her şeyi madde ile değerlendirdiklerinden, kendilerine Allah'ın hayat verici emirlerini bildiren Hz. İsa'ya, gösterdiği bütün mucizelere rağmen, iman etmeyip karşı çıktılar, Hz. İsa'nın risâletini, mesihliğini kabul etmediler. Çünkü onların beledikleri Mesih, maneviyata önem veren değil, fakat kendilerine dünyevî saltanatı getirecek olan Mesih'ti. İşte bu yüzden ki, Hz. İsa'nın manevî ağırlıklı mesajı onları tatmin etmedi.

Ona karşı amansız bir mücadeleye giriştiler ve hatta onu öldürmeye bile kalkıştılar. Fakat Yüce Allah elçisini bu zalim milletin elinden kurtardı ve onu kendine ref'etti. Burada yeri gelmişken Yahudi ve Hıristiyanların Hz. İsa'nın çarmıhta öldüğü görüşünde olduklarını belirtelim. Ancak Kur'ân-ı Kerim bu iddiayı açıkça reddetmektedir.²⁵

24 3 Âl-i 'İmrân suresinin 75. ayeti bu hususa işaret etmektedir: "Kitab ehlinde öylesi vardır ki, ona yüklerle emanet bıraksan, onu sana öder. Onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar versen, sürekli bir şekilde başına dikilmedikçe onu sana ödemez. Bu, onların, 'Ümmilere karşı bize bir sorumluluk yoktur' demelerindedir. Oysa bile bile Allah'a karşı yalana söylemektedirler."

25 4 en-Nisâ, 157.

Kendi milletlerinden olan ve kendilerine pek çok mucizeler gösteren Hz. İsa (a.s.)'yı bile peygamber olarak kabul etmeyen yahudilerin, kendilerinden olmayan birini peygamber olarak kabul etmeleri, getirdiği kitaba inanmaları kolay olmasa gerektir. İşte bu yüzdendir ki, yahudiler daha İslâm'ın zuhûrundan itibaren onun en büyük düşmanı olmuşlar ve onu yok etmek için bütün güçlerini seferber etmişleridir.

Geçmişte olduğu gibi bu gün de, yahûdî ilim adamları İslâm'ı yıkmak için çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu konuda hristiyan ilim adamlarıyla işbirliği içinde bulunmaları son derece câlib-i dikkat bir husustur. Yahûdilerin öncelikle anlaşmamaları gereken kimseler Hristiyanlar olmalıdır. Çünkü yahûdiler, İsrâil'in beklediği Mesih olmadığı için, Hz. İsa'yı tahkir ve teslis inancını red hususunda hemfikirlerdir²⁶. Kohler Kaufmann ise, Hristiyanlıkla ilgili olarak şöyle demektir: "Hristiyan kilisesinin Mesihî İsa'yı, Allah'ın tahtı üzerine gerek oğlu gerekse dengi olarak koyduğu andan beri, yahudiliğin temelini teşkil eden Allah'ın mutlak birliği inancı Sinagog için bir ölüm kalım meselesi olmuştur."²⁷ O halde yahudilerin öncelikle müslümanlara tabi olup, hristiyanlara karşı tevhid inancını savunma hususunda onlarla birlikte hareket etmeleri daha tutarlı bir yol olmaz mı? Acaba yahudiler Kur'ân-ı Kerim'in öncelikle hristiyanlar tarafından yok edilen tevhid inancını tesis etmek için gönderildiğini bilmiyorlar mı? Onlar bu gerçeği, kendi çocuklarını tanıdıkları gibi bilmektedirler. Ancak onları, bunu ikrardan alkoyan; ırkçılıkları, aşırı maddiyat sevgileridir. O halde bu kötü hasletlerden vazgeçmedikçe yahudilerin İslâm hakkında tarafsız ve ilmî eserler yazmalarını beklemek saflık olur.

III. Hristiyanların Hz. Muhammed ve Kur'ân-ı Kerim Karşısındaki Tutumları

Kur'ân-ı Kerim'e göre Hz. İsa, bir peygamberden başka bir şey değildir. Yüce Allah, teslis inancına' sahip olanların kâfir olduklarını, bu inançlarından vaz geçmezlerse, elim azaba düşürüleceklerini, o halde; azabdan kurtulmaları için, tevbe ve istiğfâr etmeleri gerektiğini belirttikten hemen sonra, şöyle buyurmaktadır:

"Meryem oğlu Mesih, peygamberden başka bir şey değildir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir..."²⁸

26 Hertz, J.H., *Affirmation of Judaism*, London, 1977, s: 17, zikreden: G. Basetti Sani, *Il Corano Nella Luce di Cristo*, Nigriza, 1972, s. 202.

27 Kohler, Kaufmann, *The Origins of the Synagogue and the Chure*, New York, 1929, s. 140, zikreden: Basetti-Sani, a.g.e., s. 202.

28 5 el-Mâide, 75.

Ancak, hıristiyanların Hz. İsa'ya bakışları tamamen farklıdır. Onlara göre o, bir insan değil, bir ilâhtır, Allah'ın oğludur ve Allah'ın sağında oturmaktadır, Rûhu'l-Kudüs ile birlikte teslîsi oluşturmaktadır. Hıristiyan inancına göre, ilk insan olan Hz. Âdem'in Allah'ın yasakladığı meyvadan yiyip günah işlemesi, neslinin de günahkâr olmasına yol açmıştır. İşte insanlara son derece merhametli olan Allah, atalarının günahı yüzünden cezaya maruz kalmamaları, günahattan kurtulmaları için, biricik oğlu İsa'yı insan şekline sokarak dünyaya göndermiş, çarmıhta öldürülmesine katlanmıştır. Böylece Allah ile insan uzlaşmış bulunmaktadır. Hıristiyanlara göre Hz. İsa'nın çarmıhta öleceği çok önceden Allah tarafından takdir edilmiş ve bu, bütün peygamberler tarafından haber verilmiştir.²⁹ Bu bakımdan bütün eski ahid tarihi, yani ilk insan Hz. Âdem den Hz. İsa'ya kadar olan uzun dönem, Hz. İsa'nın gelişini, daha doğrusu, insanın kurtuluşunu hazırlamıştır. Kitâb-ı Mukaddes alimleri bu târihi, Almanca "*Heilsgeschichte*" olarak adlandırmaktadırlar ki, Türkçe'ye "*Kurtuluş Târîhi*" ya da "*Kurtarıcı Tarih*" şeklinde tercüme etmek mümkündür.*

Bu tarih anlayışına göre, Allah'ın kurtarıcı eylemleri, Mesih İsa'da tamamlanıp, zirvesine ulaşmıştır. O halde bütün insanlık tarihi Hz. İsa'da temerküz etmiş, noktalanmış bulunmaktadır. İşte Allah, biricik oğlunun çarmıhta ölmesi karşılığında insanoğluyula uzlaşmıştır. Pavlus, bu uzlaşmayı Romalılara gönderdiği mektubunda şöyle ifade eder: "Fakat Allah bize olan Aşkını ispat etmiş bulunmaktadır; çünkü bizler hala günahkâr olduğumuz halde, Mesih bizler için ölmüştür. Madem ki, onun kanı ile temizle çıkmış bulunuyoruz, o halde, onun sayesinde gazabdan evleviyetle kurtulacağız. Çünkü, düşman iken, eğer oğlunun ölümü sayesinde Allah ile uzlaşmış isek, uzlaşmış olarak onun hayatı ile evleviyetle kurtulmuş olacağız. Ve yalnız bu da değil; fakat kendisiyle şimdi uzlaşmaya nail olduğumuz İsa Mesih ile de Allah'la öğünürüz."³⁰

29 Joseph Turmel, a.g.e., I'1; "Et Saint Paul atteste avoir appris à l'école des premiers disciples: que le Christ est mort pour nos péchés, selon les Ecritures; qu'il a été enseveli et qu'il est ressuscité le troisième jour, selon les Ecritures (1. Cor. 15: 3 et 4) La grande préoccupation des apôtres, on le voit par ces textes, fut d'établir que les souffrances, la mort et la resurrection de Notre-Seigneur avaient été arrêtées longtemps d'avance dans les conseils de Dieu qu'elles avaient été annoncées par les prophètes."

*Kristolojik literatürün en önemli kavramalarından olan *Heilsgeschichte* teotisinden her nedense konu ile ilgili türkçe eserlerde söz edilmemektedir. Öyle sanıyoruz ki, bu kavramı ilk defa literatürümüze kazandıran ve açıklığa kavuşturan Fakültemizin araştırma görevlilerinden Mehmet Paçacı olmuştur. Sayın Paçacı, bu teori ile ilgili açıklamalarını yakından savunacağı "Kur'an'da ve Kitâb-ı Mukaddes'te Ahiret İnançları" adlı doktora tezinde yapmış bulunmaktadır.

30 Pavlus, Romalılara Mektup, 5: 8-11.

O halde, hıristiyan alimlerine göre, insanoğlunun kurtuluşu, çarmıhta kendisi için ölmüş olan Hz. İsa'ya Allah'ın oğlu olarak iman etmesine bağlıdır. Aksi halde kurtuluşa ermesi, asla mümkün değildir.

Böylece açıklıkla görülmektedir ki, hıristiyan alimleri, bütün tarihi Meryem oğlu Mesih'in ışığında "Kurtuluş Tarihi" olarak yorumlamaktadır. Çünkü bu kurtuluş tarihini göz önünde bulundurmadan tarihi yorumlamanın mümkün olmayacağına inanmaktadırlar. İnciller sahasındaki eserleriyle meşhur olan Oscar Culmann bu konudaki görüşlerini şöyle ifade eder: "Gördüğümüz gibi, Mesih'in, yaratılıştan itibaren olmak üzere, bütün vahiy ve kurtuluş tarihi ile bağlantılı olması, Yeni Ahit Kristolojisinin hususiyetidir. O halde Kristoloji olmadan nasıl Kurtuluş Tarihi (*Heilsgeschichte*) olmazsa, aynı şekilde; zamana açılan bir Kurtuluş Tarihi olmadan da, Kristoloji olamaz"³¹.

Bu Kurtuluş Tarihi anlayışı hıristiyan din adamlarının ve özellikle kilise babalarının şimdi zikredeceğimiz sonuçlara ulaşmalarına yol açmıştır:

1- Hıristiyan dini semâvî dinlerin sonuncusudur ve ondan sonra hiç bir din gelmeyecektir. Çünkü, Allah biricik oğlunun çarmıhta onlar için ölmesi üzerine bütün insanlar ile uzlaşmış bulunmaktadır. Madem ki, insanoğlu Allah ile uzlaşmaya muvaffak olmuştur, o halde yeni bir dine gerek yoktur.

2- Öyleyse insanın kurtuluşu ancak Hz. İsa'ya Allah'ın oğlu, yani Allah ile birlikte bir ilah olarak iman etmesine bağlıdır.

3- Hıristiyanlıktan sonra gelen bütün dinler batıldır; çünkü, din Hz. İsa ile zirvesine ulaşmış, son bulmuştur.

İşte bu din anlayışı yüzündendir ki, bütün Hıristiyan dünyası daha doğuştan itibaren İslâm dinine cephe almış, onu yok etmek için elinden gelen gayreti esirgememiştir. Haçlı seferlerinin temelinde bu olgu yatmaktadır. Zira bütün Ortaçağ hıristiyanlığı, İslâm'ı şeytanın dini, Hz. Peygamber (sav)'i ise şeytanın elçisi olarak görmüş, öyle inanmıştır. Dante'nin "İlâhî Komedi" sinde Hz. Peygamber (sav)'i Cehennem'in en alt tabakalarından birine yerleştirmesi bir rastlantı sonucu olarak düşünülmemelidir, aksine hıristiyan inancının tabii bir sonucu olarak

31 Oscar Culmann, *Christology of the New Testament*, 1963, Philadelphia, s. 9: "We have seen that, it is the characteristic of New Testament christology that Christ is connected with the total history of revelation and salvation, beginning with creation. There can be no *Heilsgeschichte* without Christology; no Christology without a *Heilsgeschichte* which unfolds in Time."

kabul edilmelidir. Papalar, din adamları, hıristiyanları müslümanlara karşı savaşa teşvik etmek için müslüman kanı akıtmanın Allah nazarında en faziletli bir iş olduğunu, sık sık söylemekten geri kalmamışlardır. Papalar, asırlar boyu İslâm dinini yıkmak için büyük gayretler sarfetmişlerdir. Ancak, neticede hüsrana uğrayanlar hep onlar olmuşlardır.

Rönesansla birlikte, ilmi gelişmelere karşı olması sonucu Kilise'nin giderek etkinliğini yitirdiğini görüyoruz. Kilise, Kutsal Kitab'a aykırı olduğu gerekçesiyle ilmi gerçeklere cephe almış, bu gerçekleri savunanları ağır bir şekilde cezalandırma yoluna başvurmuştur. Dünyanın döndüğü gerçeğini haykıran Galile'nin duruşması hala unutulmuş değildir. Bugün Batı'da hüküm süren dinsizliğin temelinde, Kilise'nin ilme cephe alması olayı yatmaktadır. Zira birçok aydın, Kilise'nin ilmi hakikatlar olarak ileri sürdüğü görüşlerin, ilmi hakikatlarla çatıştığını görmekte gecikmemiştir.

Giderek etkinliğinin azaldığını fark eden Kilise, ilim ve diğer dinler karşısındaki tutumunu değiştirmesi gerektiğinin bilincine varmıştır. Bilhassa, II. Vatikan Konsülü'nden sonra, Kilise'nin diğer dinlere, bilhassa İslâm'a karşı olan tutumunda köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Çünkü, Kilise, tutucu ve bağınaz tutumunu değiştirmedikçe, yeryüzünde artık barınamayacağını çok iyi anlamış bulunmaktadır. Ancak Kilise, ne kadar çaba sarfederse sarfetsin, bizzat, Hz. İsa (a.s.)'nın tebliğ etmiş olduğu tevhid inancına yeniden dönmedikçe, Konsillerin ortaya koymuş olduğu inanç sistemlerini terkederek, İncil'i bihakkın uygulamaya koymadıkça, asla eski azametini ve gücüne ulaşamayacaktır. Çünkü, Hıristiyan dini, bugün bir çok batılı tenkidçilerin de ifade ettikleri gibi, insanın tabii ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Bugün düşünce sisteminde "mit"e (efsane) yer ayırmayan ve dolayısıyla ancak, ilmi delillerle ikna olan batılı bir münevverin Kadıköy Konsil'inin varmış olduğu inanç sistemine inanıp onu kesin olarak kabul etmesi mümkün değildir. Çünkü o, Kitab-ı Mukaddes ve Kilise tarafından sunulan ve Mesih'i Kyrios (Melik) ve Theos (Tanrı) olarak takdim eden Mesih tasvirinin, kökleri kısmen hellenizmde kısmen de yahudi apoliptikinde bulunan bir mit olduğuna inanmaktadır³². Daha XIX. asırdan itibaren Hz. İsa'nın yaşamadığını, onun tarihî bir şahsiyet

32 Aloys Grillmeier, S.J., *Christ in Christian Tradition*, Atlanta, 1975, s. 3; "The picture of Christ offered by Bible and Church, which, represents Christ as Kyrios and Theos, is declared to be a myth the roots of which lie partly in Hellenism, partly in Jewish apocalyptic. It is impossible for modern man with his anmythological view of the World to accept the Chalcedonian Definition as a final result".

olmayıp, bir mit olduğunu, çünkü Kilise'nin dayandığı bütün esasların, ilk Kilise teşekkül ettiği sıralarda Yunan, Helen ve Yahudi kültüründe mevcut olduğunu, dolayısıyla Hıristiyan dinin teşekkül etmesi için Hz. İsa'ya gerek bulunmadığını ileri süren bir çok batılı yazarın ortaya çıktığını görüyoruz³³. Yeri gelmişken hemen belirtelim ki, bugün Kilise gerçekten Hz. İsa'nın yaşadığını, tarihen isbat etmekten aciz bulunmaktadır. Zira, Hz. İsa'nın yaşadığı devirdeki tarihî kaynaklar ondan söz etmemektedirler.

Hıristiyanlığın dayandığı esasların eski kültürde mevcut olduğunu ileri süren bu düşünürlerin görüşlerine katılmakla birlikte, Hz. İsa'nın yaşamadığı yolundaki iddialarını kabul etmediğimizi burada belirtmek isteriz. Çünkü, Hz. İsa'dan bahseden tarihi kaynak bulunmaması, onun yaşamadığını ispat etmez. Tarihi kaynakların ondan söz etmeyişi açıklamak mümkündür. Ancak bu husus araştırmamızın konusu dışında bulunmaktadır.

Batı'da yapılan ilmi araştırmalar, teslis, hulûl, ve asli günah inançlarının İnciller'e dayanmadığını, aksine Hıristiyanlığın doğduğu çevrede mevcut kültürlerden kaynaklandığını ortaya koymuş bulunmaktadır. İşte bu sebebledir ki, bir çok batılı yazarın, hem akla hem de tek tanrı inancına muhalif olduğu için, hulûl inancına karşı çıkarak, onu reddettiklerini ve Hıristiyanlığın yeniden tevhid esası üzerine kurulmasını arzu ettiklerini görüyoruz³⁴.

Bununla birlikte, Batı dünyasında bu gün bile bir çok kimsenin, İslâm dinini Şeytan'ın dini olarak gördüğünü belirtmek gerekir. İslâm-Hıristiyan diyalogundan yana olan Protestan mezhebine bağlı Jean Paul Gabus, 1982 yılında yayımlanan bir makalesinde, mezhebinin kurucusu olan Luther ve Calvin'in İslâm'a olan düşmanlıklarını anlattıktan sonra, günümüzle ilgili olarak şunları söyler: "Fransa'nın reforme edilmiş kilisesinde, genç bir kateşizm öğrencisi iken ben de böyle (İslâm düşmanı) bir eğitim gördüm. Calvin'in tuttuğu yol doğrultusunda bana Müslümanlar tarafından tapılan Allah'ın gerçek Allah olmadığı,

33 Bu konuda bkz. Robertsen, *Christianity and Mythology*, Lon., 1910, 2. b.; A. Drews, *Die Christusmythe*, Iena, 1910, 2. b.; Jensen, *Das Gilgameschepos in der Weltliteratur*, Strasbourg, 1904.; Zimmern, *Zum Streite um den Christusmythos. Das Babylonische Material in seinem Hauptpunkten Dargestellt*, Berlin, 1910.

34 Maurice Wiles, *Christianity without incarnation?*, s. 1. 10; Michael Goulder, *The Two Roots of the Christian Myth*, s. 64-87; Frances Young, *Two Roots on a Tangled Mass*, s. 87-125, söz konusu makaleler konuyla ilgili diğer altı makale ile birlikte, John Hiek, tarafından 1977 yılında Londra'da yayımlanan "*The Myth of God Incarnate*" adlı kitapta yer almaktadır.

fakat sadece bir put olduğu açıklanmıştı. Aynı şekilde bundan iki yıl önce, protestan mezhebine mensup Amerikalı bir genç ilahiyatcının Luther'in yolunu takip ederek İslâm'ı Deccâl'in asrımızdaki en tehlikeli tezahürlerinden biri olarak ilan ettiğini duydum. Çünkü, bu genç, İslâm ne İsa-Mesih'in ilâh olduğunu, ne de onun haç üzerinde gerçekten öldüğünü kabul etmediği için, Yuhanna'nın birinci mektubunda geçen şu sözün İslâm'a uygulanabileceğini düşünüyordu: "İsa-Mesih bedende gelmiştir diye ikrar eden her ruh Allah'tandır ve İsa'yı ikrar etmeyen her Ruh Allah'tan değildir. Bu Deccâl'in (Antéchrist) ruhudur."³⁵

Kısaltması, bugün batı'da Kilise eğitimi görmüş birçok kimse, Kur'ân-ı Kerim'in Allah'tan bir vahiy olmadığına, Hz. Muhammed (sav)'in Allah elçisi olarak gönderilmediğine inanmaktadırlar. Çünkü, Hıristiyanlığın en üstün ve en son din olduğuna, onun dışında kurtuluşun mümkün olmadığına ve dolayısıyla, ondan sonra başka bir dinin gelemeyeceğine kani olmuşlardır. Hal böyleyken, dinlerinin dayandığı bir çok temel inanca karşı çıkarak, onları şiddetle reddeden yeni bir dini kolayca kabul etmeleri hiç düşünülebilir mi? Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Hıristiyanlar, Hz. İsa'ya ve tarihe olan (*Heilsgeschichte*) yanlış bakış açılarından kurtulmadıkça, İslâm dinini asla kabul etmeyeceklerdir. O halde, Hıristiyan ilim adamlarından, İslâm'ı gerçek şekliyle anlatan eserler yazmalarını beklemek gerçekten saflık olacaktır. Zira hepsi de, bu yanlış anlayışın bir sonucu olarak, İslâm dininin ilahi bir din olmadığı aksine, onun yahudi ve hıristiyanlardan istifade etmek suretiyle bizzat Hz. Muhammed (sav) tarafından kurulduğu hususunda görüş birliğine varmış bulunmaktadırlar. Yine bu araştırmacıların, kendi dinlerine tatbik edilmesine şiddetle karşı çıktıkları, tatbik edenleri şiddetle kınadıkları ve hatta sahte ilim yapmakla itham ettikleri, rasyonalistlerin "aşırı tenkit" metodunu, İslâm'a tatbik etme hususunda da görüş birliğine vardıklarını görüyoruz.

35 Jean-Paul Gabus, *Approches Protestantes de l'Islam*, s. 15: "C'est encore cet enseignement que j'ai reçu comme jeune catéchumène dans l'Église Réformée de France. On m'avait expliqué dans la ligne de Calvin que Le Dieu adoré par les Musulmanes n'était pas le vrai Dieu, mais seulement une idole. J'ai entendu de même il ya deux ans un jeune théologien américain protestant d'énoncer, à la suite de Luther, L'Islam comme une des manifestations les plus perverses de L'Antéchrist à, notre époque. Il estimait que pouvait s'appliquer à propos de L'Islam la parole de IJn 4,3: "Tout esprit qui confesse Jésus-Christ venu en chair est de Dieu, et tout esprit, qui ne confesse pas Jésus n'est pas de Dieu, c'est celui de L'Antéchrist", puisque L'Islam ne confesse ni la divinité de Jésus-Christ ni sa mort réelle sur la croix". Gabus'un bu makalesi, 1982 yılında Paris'te yayımlanan *L'Islam et Christianisme en Dialogue*" adlı eserde yer almaktadır.

İşte müsteşriklerin bu mütecaviz tutumları Rahib Bassetti-Sani'yi bile etkileyebilmiştir. Bassetti-Sani, onların bu tutumlarını şöyle eleştirir: "Hıristiyanların kendi kutsal kitablarına tatbik edilmesine karşı çıktıkları ve tatbik eden rasyonalistleri de "sahte ilim" yapmakla itham ettikleri yıkıcı bir tenkid metodu niçin (Hz.) Peygamber ve Kur'an'a tatbik edilsin? O halde, hıristiyan müelliflerinin bu aşırı tenkid-ciliğin metod ve prensiplerini gerçek bir ilimmiş gibi Kur'an metinlerine tatbikini dürüst ve ilmi bir hareket olarak kabul etmeleri iki yüzlülüğün başka bir şey değildir. Filhakika, hıristiyanlıkla olduğu kadar ilimle de pek bağdaşmayan bu tutum, müslümanları dinlerinden çıkarmamıştır; aksine, müslümanlarda haklı bir reaksiyon ve müdafanın doğmasına yol açarak, onların Lessing'den Couchaud'a kadar, Kitab-ı Mukaddes'i insanları aldatan bir eser, Hz. İsa'yı efsanevi bir şahıs, Kiliseyi ise sefalet ve ızdırabın istismarını yapan bir şirket olarak gösteren hakaret dolu bütün eserleri arapçaya tercüme etmelerine yol açmıştır"³⁶.

Öyle sanıyorum ki, hıristiyan alimler, Hz. İsa'ya ve tarihe olan yanlış bakış açılarından kurtuldukları ve İslâm'ı, peşin fikirlerden uzak ve dikkatli bir şekilde inceledikleri gün, Kur'an-ı Kerim'in, kendinden önceki Tevrat ve İncil'i doğrulayan, ilahi bir kitap olduğunu, Hz. Muhammed (sav)'in de bizzat Hz. İsa (a.s.) tarafından müjdelenmiş Allah elçisinden başka biri olmadığını, açıkça görmekte gecikmeyeceklerdir. Ancak o gün gelinceye kadar, şu gerçeğin asla unutulmaması gerekir: Müsteşrikler, dinlerinden uzaklaştırmak için müslümanları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed (sav) hakkında şüpheye düşürecek eserler yazmaktan hiçbir zaman geri kalmayacaklardır. Ancak, şurası iyi bilinsin ki, kâfirler istemese de Allah nurunu tamamlayacaktır.

IV. Rasyonalistlerin Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed (sav) Karşısındaki Tutumları

Aklı esas kabul eden Rasyonalizm, vahye bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda etkili olan dini rasyonalizme göre, dinler, insan düşüncesinin mahsûlü oldukları için, tabii sebeplerle açıklanabilirler.

36 Bassetti-Sani, G., *a.g.e.* s. 20:.... E allora un ipocrisia quando autori cristiani considerano onesto e scientifico applicare metodi e principi dell'ipercritica, quele "vera scienza" ai testi del Corano..." Rahip Bassetti-Sani ve İslam hakkındaki görüşleri için bkz. S. Akdemir, "Rahib G. Bassetti-Sani'nin Hz. İsa ile ilgili bazı Kur'an ayetlerini yorumlaması ve Müslüman-Hıristiyan diyalogu çağrısı üzerine, A.Ü.İ.F.D. 1983, XXVI, s. 183-201.

19. asırda, David Fricdrich Straus ve Ferdinand Christian Baur gibi bazı ilahiyatçılar, meşhur filozof Hegel'in etkisinde kalarak, "yüksek kritik" (*Higher Criticism*) metodunu geliştirmişler ve bu metodu Kitab-ı Mukaddes'e uygulayarak, onda mevcut olan tabiat üstü unsurların mitoloji ürünü olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Asrımızda dinin menşei ile ilgili olarak, sosyolojik ve psikolojik teorilerin ağırlık kazandığını görüyoruz.

Fransız sosyologları, özellikle Emile Durkheim tarafından geliştirilen sosyolojik teoriye göre, insanların taptıkları tanrılar, toplum tarafından, ferdin düşünce ve davranışlarını kontrol altında tutabilmek için farkında olmadan uydurulan hayali varlıklardır³⁷. Yine bu teoriye göre, insan, dini bir duyguyla kendisini aşan bir varlık karşısında korku ve ümit içinde beklerken, aslında Tanrı adı verilen evrenin ötesindeki bir varlık karşısında değil, kendisini çepecevre saran toplum realitesi karşısında durmaktadır. Tanrı fikri, toplumun yaptırım güç ve işlevini gösteren bir sembolden başka bir şey değildir³⁸.

Sosyolojik teininin zayıflığı meydandadır. Herşeyden önce, dinî şuurun evrenselliğini açıklamaktan uzak bulunmaktadır. Eğer Tanrı belli bir toplumun sembolü olmuş olsaydı, o toplumu aşmaması ve dolayısıyla evrensel özellik arzetmemesi gerekmez miydi? Oysa, bilhassa semavi dinler, toplumların ötesinde evrensel özellik arzetmektedirler. Yine dinin getirdiği esaslarla, toplum tarafından benimsenen inançların, ideallerin çok defa çatıştıkları herkesçe bilinen bir gerçektir. Şayet dinî esasları, normları oluşturan bizzat toplumun kendisi olmuş olsaydı, birbirleriyle çatışmazlardı. İnsanlık incelenecek olursa, birçok toplumun, kendilerine gönderilen Allah elçilerine karşı çıktıkları, hatta onları öldürmekten bile çekinmedikleri görülür. Demek ki, din, Tanrı fikri toplumun uydurduğu bir fikir değildir. Aksine, topluma dışardan empoze edilmiştir.

Sosyolojik teori batıda birçok düşünür tarafından sert bir şekilde eleştirilerek reddedilmiştir. Bu düşünürler arasında burada bilhassa H.H. Farmer'in ismini zikretmek gerekir³⁹.

37 John H. Hick, *Philosophy of Religion*, 26. New Jersey, 1973, s. 31, 32.: "... the gods whom men worship are imaginary being unconsciously fabricated by society as instrument whereby it exercises control over the thoughts and behavior of the individual."

38 Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, İzmir 1987, s. 172.

39 H.H. Farmer, *Towards Belief in God*, London, 1942, 9. Kısım, Zikreden: John H. Hick, a.g.e., s. 33. Sosyolojik teininin reddi için ayrıca bkz: Aydın, Mehmet, a.g.e., s. 172-173.

Yine burada, Freud'un psikolojik teorisine kısaca temas etmek istiyoruz. Freud'e göre, Tanrı fikri, çocukta haba imajının bir yansımasıdır. Tanrı fikrinin kaynağı, insan soyunun, çocukluk döneminde karşı karşıya kaldığı zorluk ve felaketler karşısında, geliştirdiği zihinsel bir savunma mekanizmasıdır. Bundan dolayı din, Freud nazarında "nörotik bir kalıtım"dan ibarettir⁴⁰.

Freud'un görüşü de gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Bu yüzden onun bu görüşü batılı birçok ilim adamının tenkitlerine konu olmuştur⁴¹. Yeri gelmişken belirtelim ki, Sayın Mehmet Aydın da, ateizmin dayandığı psikolojik teorilerden söz ederken Freud'un görüşlerini tatmin edici bir şekilde çürütmüştür⁴².

Açıkça görülmektedir ki, rasyonalistler ileri sürdükleri çeşitli nazariyelerle din fenomenini izah edememişlerdir. Aklın, dinî konularda yetersiz kalması gayet tabidir. Çünkü, din konusu, aklın fevkinde olan bir sahadır. İşte bu yüzden ki, Yüce Allah, akıyla ulaşamayacağı gerçekleri insana vahy yoluyla bildirmiştir. O halde rasyonalistler din sahasında akla sınırsız bir hürriyet tanımakla hataya düşmüşlerdir. Bununla birlikte, rasyonalistlerin Batı dünyasında insanların din sahasında bilinçlenmelerine, dinin hakikatine muttali olmalarına ve böylece hristiyan dininden uzaklaşmalarına katkıda bulduklarını da burada belirtmek gerekir. Zira bu rasyonalistler sayesinde ki, birçok kimse hristiyanlığın dayandığı temel inançların, aslında putperest efsanelere dayandığını, Kilise'nin kendilerini Hz. İsa adına sömürdüğünü açıkça görebilmiştir. Kilise'nin öğretileriyle, Hz. İsa'nın öğretisi arasındaki farkı görebilmek için İncilleri okumak yeterlidir: Hz. İsa'nın insanlara tebliğ ettiği hayat dolu mesaj nerede, Kilise'nin onun adına insanlara bildirdiği anlamsız, saçma akideler nerede!!!

Burada rasyonalistlerden ve metodlarından bahsedişimizin sebebi, Yahudi ve Hristiyan müsteşriklerinin de Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Muhammed (s.a.v.) ile ilgili araştırmalarında, onların metodlarına başvurularındır. Oysa, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bu metodun kendi kutsal kitaplarına tatbik edilmesine karşı çıkmaktadırlar.

Müşterikler, müslümanları, Kur'ân-ı Kerim ve Hz. Muhammed (sav) hakkında şüpheye düşürmek için, ne yaparlarsa yapsınlar, hangi

40 Mehmet Aydın, a.g.e., s. 173.

41 R.S. Lee, *Freud and Christianity*, London, 1948; H.L. Philip, *Freud and Religious Belief*, London, 1956; Arthur Guirdham, *Christ and Freud*, London, 1959.

42 Mehmet Aydın, a.g.e., s. 174-175.

metodu uygularlarsa uygulansınlar, hiç bir zaman gayelerine ulaşamayacaklardır. Çünkü, Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından indirilmiştir ve O'nun korumasında olan bir Kitab'dır ve dolayısıyla batıl ona hiçbir şekilde ulaşamayacaktır.

Müsteşrikler Kur'an-ı Kerim konusunda şimdiye kadar bir çok araştırma yapmışlardır ve yapmaya da devam edeceklerdir. Kur'an-ı Kerim'e kaynak aramak şimdiye kadar yapılan araştırmaların genel özelliğini teşkil eder. Ana kaynağın yahudilik mi hıristiyanlık mı olduğu problemi müsteşriklerin arasında çekişmelere yol açmıştır. Bir kısmı ana kaynağın yahudilik olduğunda ısrar ederken, diğer bir kısmı da ana kaynağın hıristiyanlık olduğunda direnmişlerdir⁴³. Orta yolu tutanlar da eksik olmamıştır. Buna göre, Müsteşriklerin araştırmalarını şu beş grupta toplamak mümkündür:

- 1- Kur'an-ı Kerim'de yahudî tesiri gören müsteşrikler.
- 2- Kur'an-ı Kerim'de hıristiyan tesiri gören müsteşrikler.
- 3- Kur'an-ı Kerim'de hem yahudî, hem de hıristiyan tesiri gören müsteşrikler.
- 4- Kur'an-ı Kerim'de putperest tesiri gören müsteşrikler.
- 5- Kur'an araştırmalarında müsteşriklerin metoduna karşı çıkan araştırmacılar.

1- Kur'an-ı Kerim'de Yahudî Tesiri Gören Müsteşrikler

İslâm'ın yahudilikten çıkmış bir din olduğu fikri çok eski bir görüştür. Mesela, Sa'diye (Ö. 944), Mûsa b. Meymun (Ö. 1204) Semmun b. Devran (Ö. 1444) ortaçağda bu görüşü savunan kimselerdir.

19. asırda bu görüşü savunan Abraham Geiger olmuştur. Geiger, "*Was hat Muhammed aus dem Judenthume Aufgenommen*, 1833" adlı eserinde, Kur'an-ı Kerim'in yahudi unsurları ihtiva ettiğini iddia etmiştir. Onun bu konuda, Hartwig Hirschfeld⁴⁴, Sidersky⁴⁵, Horowitz, Shapiro, Katsh, Funkel, C.H. Torrey⁴⁶ gibi birçok müsteşrik takib et-

43 W. Montgomery Watt, *Bell's Introduction to the Qur'an*, Edinburgh, tarihsiz, s. 184: "... and there was quite a battle between those who thought Judaism was the main source and those who thought it was Christianity."

44 H. Hirschfeld, *Jüdische Elemente im Koran*, 1878.

45 D. Sidersky, *Les Origines des légendes musulmanes dans le Coran et dans la vie des prophètes*, Paris, 1933.

46 C.H. Torrey, *The Jewish Foundation of Islam*, New York, 1967.

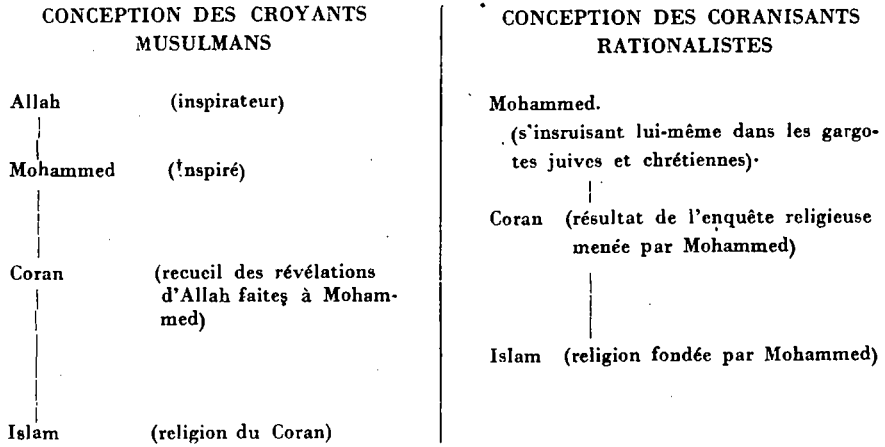

miştir. Ancak. Rahib Thery, getirdiği son derece garip nazariyesiyle herkesi geride bıralmıştır. Rahip Thery, bu garip nazariyesini, 1955 yılında, Hanna Zakarias müstear ismiyle yayınladığı “*L’Islam, Entrep-
rise Juive, De Moise à Muhammed*” başlıklı iki büyük ciltten oluşan çalışmasında açıklar. Rahib Thery, yazdığı kitabın 13 asırdan bu yana Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Muhammed (sav) ve İslâm hakkında ilk defa gerçekleri ortaya koyan tek kitab olduğunu iddia eder. Ona göre kendinden önce yazılmış bütün kitaplar Kur’ân-ı Kerîm’i dışardan inceledikleri için, hatalarla doludur. Oysa o, Kur’ân-ı Kerîm’i içeriden incelemiştir.

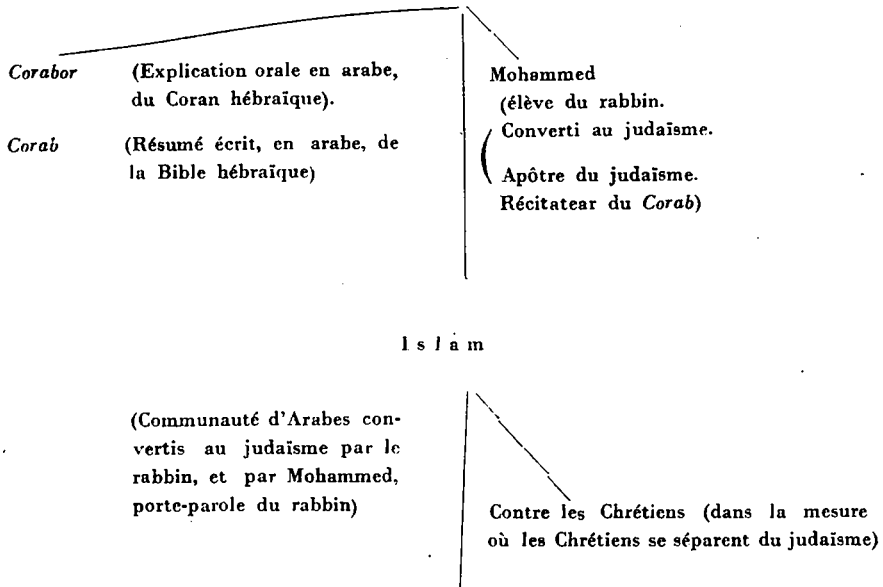
Rahib Thery’nin kitabını şöyle özetleyebiliriz:

Thery’nin iddiasına göre, Hz. Muhammed (sav) bir yahudi olan Hz. Hatice (r.a.) ile evlendikten sonra, gerek hanımının teşvikleri gerekse Mekke’de bulunan bir yahudi alimin irşad ve daveti üzerine yahudi dinine girer. Yahudi olduktan sonra da, bu yahudi alime yardım ederek, Arab yarımadasının yahudileşmesine çalışır. Bu batıl iddiaya göre Hz. Muhammed (sav) Allah katından gönderilmiş bir elçi olmadığı gibi, aksine bu yahudi alimin elinde istediği gibi oynattığı bir aletten başka bir şey de değildir. Rasûlullah (sav)’in en büyük mucizelerinden olan Kur’ân-ı Kerîm’e gelince, o da bu yahudi alimin kitabından başka bir şey değildir. Yahudi alim onu Hz. Mûsâ (a.s.)’in ibranice yazılmış kitabından arabcaya tercüme etmiştir. Ancak bu gün okuduğumuz Kur’ân-ı Kerîm, bu alimin arabcaya çevirdiği hakiki Kur’ân değildir. O halde hakiki Kur’ân-ı Kerîm nerededir? Kaybolmuştur, belki de, onu Ebû Bekir (r.a.) yada Osman (r.a.) yakmış, belki de kütüphanelerdeki elyazmaları arasında yok olup gitmiştir. Bugün elimizde bulunan Kur’ân-ı Kerîm’e gelince o, İslâm’ın amellerini anlatan bir tarihten başka bir şey değildir. Rahib Thery, kitabının sonunda, batıl nazariyesini özetlediği bir tablo ilave etmeyi de ihmal etmemiştir. Okuyucunun, bu müellifin sorumsuzluğunun ne dereceye vardığını görmesi için tabloyu Türkçeye tercüme ile okuyucunun dikkatine sunmak istiyoruz:

A l'usage des futurs coranisants bien aérés, et après notre exégèse des *Actes*, on pourrait résumer en un tableau tout simple les différentes attitudes prises vis-à-vis de l'islam :

NOTRE CONCEPTION
Un rabbin (professeur)

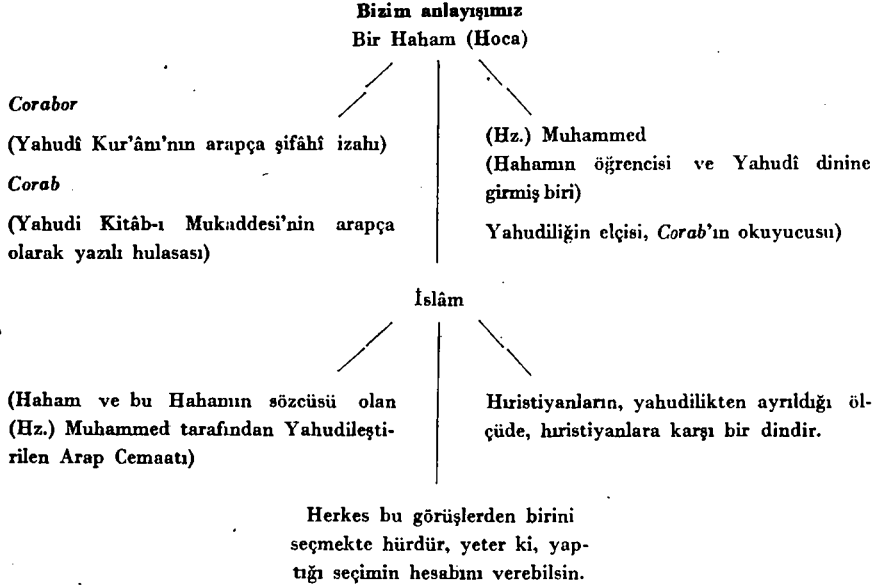
Libre à chacun de choisir, pourvu qu'il donne la raison de son choix.

Müslümanların Kur'an Anlayışı

Allah (vahyeden)
 |
 Muhammed (Vahyolunan)
 |
 Kur'an (Allah tarafından Hz. Muhammed'e
 vahyedilen âyetler mecmuası)
 |
 İslâm (Kur'an dini)

Rasyonalistlerin Kur'an Anlayışları

(Hz.) Muhammed (kendini yahudî ve hı-
 ristiyan meyhanelerde yetiştiren biri)
 |
 Kur'an (Muhammed tarafından yapılan
 araştırmanın sonucu)
 |
 İslâm (Muhammed'in kurduğu din)

2- Kur'an-ı Kerîm'de Hıristiyan Tesiri Gören Müsteşrikler

Kur'an-ı Kerîm'in hakiki kaynağının hıristiyanlık olduğunu ileri süren görüş de eskilere dayanan bir görüştür. Yuhanna ed-Dımeşki, Hz. Muhammed (sav)'in dinini, Aryüs mezhebine bağlı Bahira isimli bir rahible konuştuktan sonra kurduğunu söyler. Kaynakların bildirdiğine göre, Hz. Muhammed (sav) 12 yaşında iken, amcası Ebu Tâlib ile birlikte çıktığı Suriye seferinden döndüğü sırada, bu rahible karşılaşır. Akl-ı selim, böyle kısa bir karşılaşmanın Kur'an-ı Kerîm'e kaynaklık edebileceğini kabul edemez. 12 yaşını geçmeyen bir çocuğun böylesine kısa bir karşılaşmada Kur'an-ı Kerîm gibi, insanlık tarihinin en büyük şaheserini oluşturacak bilgileri öğrenebilmesi tasavvur bile edilemez. Üstelik bu karşılaşma esnasında, Hz. Muhammed (sav) Rahib Bahira'ya hiç bir şey

sormamış, aksine soruları soran Bahîra olmuştur. Hz. Muhammed (sav) de sorulan sorulara cevap vermekle iktifa etmiştir. Rahib Bahîra da bu soruşturma sonucunda, bu gencin ilerde peygamber olacağı görüşüne varmıştır.

Günümüzde bir çok müsteşrik, imkansızlığı sebebiyle bu görüşü terketmiş bulunmaktadır. Clement Huart, bu konuda şu sonuca varır: "... O zamandan beri bulunmuş, neşredilmiş ve incelenmiş olan arapça kaynaklar Suriyeli râhibe atfedilen rolün hayal mahsulünden başka bir şey olmadığını göstermiştir"⁴⁷. Asrımızda bu görüşü savunanlardan K. Ahrens⁴⁸, R. Bell⁴⁹ ve Tor Andrea⁵⁰ 'nin isimlerini zikretmekle yetinelim. Bu müsteşrikler Kur'ân-ı Kerim'de hıristiyan unsurların daha baskın olduğu görüşündedirler. Bu görüşe Kur'ân-ı Kerim ile hıristiyanlık öğretileri arasında, bilhassa kıyamet ve ahiretle ilgili konularda bir benzerlik bulunmasından hareketle varmışlardır⁵¹. Oysa bu benzerliğin hat-ta daha doğrusu uygunluğun sebebi, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, kaynaklarının aynı olmasıdır.

3. Kur'ân-ı Kerim'de Hem Yahudi Hem de Hıristiyan Tesiri Gören Müsteşrikler

Bu eklektik görüşün sahiplerine göre, İslâm, yahudî ve hıristiyan örf ve geleneklerinin yaygın olduğu bir bölgede ortaya çıkmıştır. İşte Hz. Muhammed (sav) dinini bu örf ve geleneklerden faydalanarak kurmuştur. Bu bakımdan bir çok müsteşrik İslâm'ı yeni bir din değil de, sapık bir yahudi-hıristiyan mezhebi olarak görmek istemiştir. Bu eklektik görüşü savunanlar arasında; bilhassa H. Massé⁵², Lammens⁵³ ve Montgomery Watt⁵⁴'in isimlerini burada zikrelelim. Bu görüşlerin de diğer görüşlerden bir farkı yoktur, yanlış olduğu meydandadır. Zira, görüş sahipleri görüşlerini destekleyecek delil getirememektedirler.

47 C. Huart, *Une Nouvelle Source du Koran*, (Jour. asiaet., Temmuz-Ağustos, 1904), s. 127. Zikreden: A. Draz, a.g.e., s. 137.

48 K. Ahrens, *Christliches im Coran*, ZDMG (1930).

49 R. Bell, *The Origins of Islam in its Christian Environment*, London, 1926

50 Tor Andrae, *Mahomet, sa vie et sa Doctrine*, Paris, 1945.

51 Fakültemiz araştırma görevlilerinden Mehmet Paçacı, 'âhiret' konusunu, Kitâb-ı Mukaddes'le mukayeseli olarak "Kur'ân'da ve Kitâb-ı Mukaddes'te Âhiret İnanç" adlı doktora tezinde incelemektedir. Söz konusu tez, yakında savunulacaktır.

52 H. Massé, *L'Islam*, Paris, 1930, s. 22.

53 Lammens, *L'Islam, Croyances et Institutions*, Beyrut, 1926, s. 28-33.

54 M. Watt, *Muhammad, Prophet and States Man*, Oxford, 1961, s. 41: "Islam thus in a sense belongs to the Judaeo-Christian tradition because it sprang up in a milieu that was permeated by Biblical ideas".

4. Kur'ân-ı Kerim'de Putperstlik Tesiri Gören Müsteşrikler

Meşhur Fransız düşünür E. Renan, "*Mahomet et les origines de L'Islamisme*" adlı maklesinde, Kur'ânî doktrini teşkil eden bütün unsurların, Kur'ân-ı Kerim nâzil olmadan önce, Hicaz çevresinde mevcut olduğunu iddia etmiştir. Buna göre Hz. Muhammed (sav) yeni bir din getirmemiş, aksine zamanındaki görüşlere tâbî olmaktan başka bir şey yapmamıştır. Çünkü Ernest Renan, söz konusu makalesinde, herkesin çok iyi tanıdığı putperest arap kavmini, Allah'ta hiç bir surette çeşitlilik ve çokluk tanımayan, ve onu daima doğurmamış ve doğurulmamış tek bir varlık olarak düşünen bir kavim olarak tanıtır; ama her nedense onun saygınlığını gideren diğer vasıflarına hiç temas etmez. Yüce Hakikat hakkındaki düşünceye hemen hiç ilgi duymayan, sefih ve kendini beğenmiş bir kavim yerine, sadece bütün din ve medeniyetleri kendi içinde bir araya getiren değil, fakat aynı zamanda dinî konuları tartışan ve bu yüzden dinî kargaşa içinde bulunan bir cemiyet takdim eder. Ernest Renan'ın bu görüşleri kabul edilecek olursa, Hz. Muhammed (sav)'in zamanındaki dinî hareketi geride bırakmış değil, aksine onun peşinden gitmiş olduğu neticesine varılır⁵⁵.

Bu görüşün ne kadar anlamsız ve saçma olduğu açıktır. Ernest Renan gibi ciddi bir düşünürün böylesine anlamsız bir görüşe varmış olması son derece düşündürücü bir husustur. Müslüman ya da müslüman olmayan bütün tarihçiler, o zamanki arap kavminin sapıklık ve şirk içinde bulunan bir kavim olduğu hususunda görüş birliğine varmışlardır. O halde, müşrik bir kavmi, tek Allah'a inanan bir kavim olarak tanıtmaya kalkışmak, ilimle olduğu kadar ciddiyetle de bağdaşmayan bir tutum olsa gerektir.

5. Kur'ân Araştırmalarında Müsteşriklerin Metoduna Karşı Çıkan Araştırmacılar

G. Parrinder⁵⁶, Youakim Mubarek⁵⁷ ve Basetti Sani⁵⁸ gibi, özellikle din adamı bazı araştırmacılar, Louis Massignon'un etkisinde kalarak, müsteşriklerin Kur'ân araştırmalarında kullandıkları metoda karşı çıkarak, onu şiddetle eleştirmişlerdir. Çünkü bu araştırmacılar, Kur'ân-ı

55 A. Draz, *a.g.e.*, s. 133.

56 Geoffrey Parrinder, *Jeus in The Qur'an*, London, 1965.

57 Youakim Mubarek, *Approches Chrétiennes de l'Islam vu d'Orient*, Bu araştırma, "*Islam et Christianisme en Dialogue*, Paris, 1982, s. 87-182" adlı eserde yayınlanmıştır.

58 Basetti-Sani, *a.g.e.*

Kerim'e bir beşer kitabı olarak bakan musteşriklerin metodu ile Allah'ın son kitabını anlamının mümkün olamayacağı ve dolayısıyla, ancak Allah'ın kitabı olarak incelendiği takdirde onu doğru olarak anlamının mümkün olabileceği görüşündedirler.

Bu araştırmacılar, Kur'an-ı Kerim'in ilâhî bir kitap olduğunu ve Hz. Muhammed (sav)'in de Allah tarafından gönderildiğini kabul etmektedirler. Ancak, müslümanların aksine, Kur'an-ı Kerim'iu, hıristiyanlığın dayandığı temel inançları reddetmediği görüşündedirler. Onlara göre mesela, Kur'an-ı Kerim'in reddettiği teslis inancı, bizzat Ortodoks kilisesinin de reddettiği inançtır. Aslında Kur'an-ı Kerim ortodoks hıristiyanlığın kabul ettiği teslise, karşı çıkmamaktadır. G. Parrinder, bu konudaki görüşlerini şöyle ifade eder: "Çok defa Kur'an-ı Kerim'in, Hıristiyanlığın teslis öğretisini reddettiği sanılmıştır. Müfessirler onun kelimelerini ortodoks teslis öğretisinin bir reddi olarak kabul etmişlerdir. Ancak, daha mantikî, görünen o ki, Kur'an'da reddedilen sapık öğretilerdir ve dolayısıyla ortodoks hıristiyanlar onun ifadelerinin çoğunu kabul edebilirler. Muhtelif ayetlerin incelenmesi bu hususun doğru olduğunu gösterecektir"⁵⁹.

Rahib Basetti-Sani, "*II Corano nella Luce di Cristo*" adlı eserinde hıristiyan inançlarını reddeden âyet-i kerimeleri inancı doğrultusunda yorumlayarak, onların gerçekte hıristiyan inançlarını yıkmayı amaçlamadığını göstermeye çalışır.

Basetti-Sani'nin Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Muhammed (sav)'e yaklaşımı son derece dikkat çekicidir. O, bu konuda hıristiyan müsteşrikleri şiddetle eleştirmekten geri durmaz. Ona göre, Geiger, Sprenger, Caetani, Lammens, Tor Andrea, Guidi vb. gibi rasyonalist münekkitlerin yaptığı vechile, sadece hangi tesirler altında teşekkül ettiğini araştırmak suretiyle Kur'an-ın incelenmesi yeterli değildir, çünkü Massignon ve Moubarrac'ın de ısrarlı bir şekilde ifade ettikleri gibi, Kur'an'ın sâmi ruhunun en mütemmim sentezlerinden biri olduğunu, dolayısıyla özel bir hazırlık yapmadan, sâmi psikolojisini ve mantalitesini tanımadan incelenemeyeceğini asla unutmamak gerekir. Ayrıca Kur'an'ın sadece edebî değil, fakat aynı zamanda dînî bir bütün olduğunu ve hakiki bir dînî tecrübe

59 G. Parrinder, *a.g.e.*, s. 133; "It has often been thought that the Qur'an denies the Christian teaching of the Trinity, and commentators have taken its words to be rejection of orthodox Christian doctrine. However, it seems more likely that it is heretical doctrines that are denied in the Qur'an, and orthodox christians should agree with most of its statements. An examination of the different passages will show this."

yolu olarak karşımıza çıktığını da hiç bir zaman gözden uzak tutmamak gerekir"⁶⁰.

Basetti-Sani, İslâm'ın Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'e yapmış olduğu hayır duanın Allah tarafından kabul edilmesi neticesi ortaya çıktığına inanmaktadır⁶¹. Buna göre, Kur'ân-ı Kerim, ilahî bir kitab, Hz. Muhammed (sav) de Allah elçisidir. Ancak, bu anlattıklarımızdan, Basetti-Sani'nin İslam dinini kabul ettiği sonucuna varmamak gerekir; çünkü, o katolik akidesine bütün kalbiyle inanmış bir din adamıdır. Ancak o, zannedildiğinin aksine, Kur'ân-ı Kerim'in hıristiyanlığın temelini teşkil eden teslis inancını asla reddetmediğine, fakat onun, putperest milletleri hıristiyan inancına hazırlayıcı ve geçici mahiyette bir eser olduğuna inanmaktadır⁶². Basetti-Sani bu konuda, bazı kilise babaları tarafından ortaya atılan ve orta çağda yaşamış bir kaç teolog tarafından da kabul edilen bir teoriye istinad eder. Bu teoriye göre, insanlara son derece lütfekar olan Allah, ruhî bakımdan yeterince olgunlaşmamış olan milletlere, İncil'i tam olarak kabul etmelerine zemin hazırlamak üzere, elçileri vasıtası ile vahiy gönderebilir⁶³.

İşte Basetti-Sani'ye göre de Kur'ân-ı Kerim bu maksatla gönderilmiştir. Ancak, Hz. Muhammed kendisine gelen vahyin hakiki manasını anlayamadığı gibi, bunu ondan sonra müslümanlar asırlar boyunca ve hatta müsteşrikler bile anlayamamışlar ve dolayısıyla Kur'ân-ı Kerim'in hıristiyanlığı reddettiğini sanmışlardır. Aslında ona göre, Hz. Muhammed'in ve ondan sonra gelen müslümanların Kur'an-ı Kerim'in ifade etmek istediği her manayı anladıklarını kabul etmek de gerekmez⁶⁴. Kısacası, Basetti-Sani, Hz. Muhammed (sav) de dahil olmak üzere, günümüze dek hiç kimsenin Kur'ân'ın hakiki manasını anlayamadığına inanmakta; Kur'ân'ın hakiki manasının ise ancak hıristiyan anahtarı ile okunduğu taktirde keşfedilebileceğini ileri sürmektedir. İşte o, biraz önce zikrettiğimiz eserini, bu konudaki görüşlerini desteklemek, haklı olduğunu ortaya koyabilmek için yazmıştır.

Basetti-Sani'nin, yorumlarını başka bir çalışmamızda, geniş bir şekilde inceleyerek onların gerçekte hiç bir ilgileri bulunmadığını gös-

60 Basetti-Sani, *a.g.e.*, s. 33.

61 Bu hususa Tevrat'ın 'Tekvin' bölümünde (17: 18, 20) işaret edilmektedir.

62 Basetti-Sani, *a.g.e.*, s. 205-224.

63 G. Thils, *Religioni e cristianesimo*, Assisi, 1967, s. 88-128 (Zikreden: Basetti-Sani, *a.g.e.*, s. 221.

64 Basetti-Sani, *a.g.e.*, s. 118: "Non e necessario ammettere che Muhammed e dopo di lui i suoi fideli, abbiano compreso tutto il significato di quello che il Corano voleva ispirare."

terdik⁶⁵. Bu bakımdan biz burada onun yorumlarına yer vermeyeceğiz. Ancak, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kur'an-ı Kerim'i anlaması gerekmediği yolundaki iddiasına burada da, karşılık vermenin gerekli olduğuna inanıyoruz.

Basetti-Sani'nin bu iddiasının gerçeğe hiç bir ilgisi yoktur. Hz. Peygamber (sav)'in bilhassa inanç konularındaki ayetleri anlamaması asla söz konusu değildir. Çünkü Allah "nazil olan ayetleri insanlara açıklamaması⁶⁶, ihtilafa düştükleri hususları izah etmesi, inananlara bir rehber ve rahmet vesilesi olması için, Hz. Peygamber (sav)'e Kur'an'ı indirdirmiştir"⁶⁷. Bu ayetlerden de açıkça anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber (sav)'in, tebliğ yanında bir de, tebyin görevi vardır. Bir peygamberin tebliğ ettiği ayetleri açıklayabilmesi onları iyice anlamasına bağlıdır. Anlamadan açıklaması ise düşünülemez. Diğer taraftan, Allah'ın da peygamberini inanç konularında yeterince aydınlatmamış olması mümkün değildir. Çünkü, Allah, anlayamadığı hususları ona açıklayacağını vadedmiştir: "تم إن علينا بيانه"⁶⁸. Aksi halde, peygamberine gerekli açıklamaları yapmamakla, onun ve ona tabi olanların doğru yoldan çıkmalarına sebep olmuş olur ki, böyle bir şeyin Allah'dan sudûrunu düşünmek bile küfür olur.

Kısacası G. Parrinder, ve Basetti-Sani vb. araştırmacıların görüşlerine katılmak mümkün değildir. Çünkü Kur'an-ı Kerim açıkça hıristiyanlığın dayandığı temel esasları reddetmektedir. Yaptıkları teviller, anlamsız bir takım zorlamalardan öteye gidemez.

Elbette ki Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Peygamber'e olan yaklaşımları, müsteşriklere karşı çıkmaları takdire şayandır. Ama güneş balçıkla sıvanamaz ki... Önemli olan, hoşumuza gitmese de gerçeklere tabi olmaktır. Kur'an-ı Kerim, Kur'an-ı Kerim olarak okunmalıdır. Onu hıristiyan gözlüğü ile okuyarak anlamaya çalışmak bir yarar sağlamaz. Kanaatimiz odur ki, hıristiyan âlimlerin, Hz. İsa'ya ve tarihe (*Heilsgeschichte*) bakış açılarını değiştirmedikçe, Kur'an-ı Kerim'i doğru olarak anlamaları mümkün olmayacaktır.

65 Bkz. S. Akdemir, *Rahib G. Basetti-Sani'nin Hz. İsa ile ilgili Bazı Kur'an Ayetlerini Yorumlaması ve Müslüman-Hıristiyan Diyaloguna Çağrısı Üzerine*, A.Ü. İ.F.D., (1983), XXVI. 183-201.

66 16. en-Nahl, 41.

67 16. en-Nahl, 64.

68 75. el-Kiyâme, 19.

Bu araştırmacıların İslâm-Hıristiyan diyaloguna olan davetlerine gelince; Kur'ân-ı Kerîm bu daveti 14 asır önce yapmış bulunmaktadır.

“Ey Kitab Ehli!.. Gelin, aslında aramızda müşterek olan şu hususlarda birleşelim: Allah’dan başkasına kulluk etmeyelim, ona hiç bir şeyi orta k koşmayalım ve biribirimizi Allah’ın dışında Rabbler edinmeyelim” de! Eğer yine de yüz çevirecek olurlarsa, siz onlara: “Şahid olun ki biz müslümanız” deyin!..”⁶⁹

Ancak, diyalogun başarılı olması, ayette geçen hususların yerine getirilmesine bağlıdır. Aksi halde, ne kadar övgüye lâyık olursa olsun, gösterilen çaba ve gayretlerin arzu edilen hedefe varılması hususunda pek yararlı olamayacağı kanaatindeyiz. Başka bir deyişle, hıristiyanlar Kilise tarafından vaz edilen teslis, hulûl ve tekfir (redemption) akidelerinden vazgeçmekedikçe, en azından müslümanlar açısından, yararlı ve samimi bir diyalogun tesisi mümkün görülmemektedir. Çünkü söz konusu akideler Allah’a şirk cürmünü oluşturmaktadır. Bununla beraber bu araştırmacıların yaklaşımını yine de olumlu bulduğumuzu burada belirtmek isteriz. Zira diyalog sağlam esaslara dayanmasa da, en azından taraflar arasında gerilimin azalmasına katkıda bulunabileceğinden hiç bir zaman faydadan hâli değildir. Şurası hiç bir zaman unutulmamalıdır ki, İslâm ilk günden itibaren her türlü diyaloga açıktır. Üstelik, karşındakileri olduğu gibi kabul eder. Zira o, imânın bir zorlama konusu değil de bir gönül işi olduğunu hareket noktası olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte hatalara işaret ederek insanlara mutluluk ve barış yolunu göstermeyi de kendine bir vecibe bilir. Önemli olan, insana doğru yolu açık bir şekilde göstermektir. Bundan sonrası artık ona kalmıştır. İsterse iman eder, isterse etmez⁷⁰. Bu onun bileceği bir iştir. “Dinde zorlama yoktur. Çünkü artık doğru ile yanlış belli olmuştur”⁷¹.

Daha önce, Allah katında tek bir dinin mevcut olduğunu söylemiştik. Bütün peygamberler insanlara hep aynı dini, tevhid dinini tebliğ etmişlerdir. Ancak insanoglu çeşitli sebeblerin etkisinde kalarak tevhid dinini tahrif etmekten geri kalmamıştır. Nitekim Hz. İsa’dan sonra tevhid dininin yok olduğunu görüyoruz. Bunun en büyük delili hıristiyanlığın esasını teşkil eden “teslis” akidesidir. Teslis akidesi Allah’a

69 3. Âl-i İmrân, 64.

70 18. el-Kehf, 29.

71 2. el-Bakara, 256.

şirk koştuktan başka bir şey değildir. Hiçbirzaman için üç, bir olamaz; akılda böyle bir şeyi kabul edemez. O halde teslis akidesini savundukları sürece hristiyanların tek Allah'a iman ettiklerini söylemek mümkün değildir. Diğer taraftan İslâm, insanın başkasının günahından mesul tutulmasını kabul etmez. Bu gün hukukun temelini oluşturan bu esas, nasıl olur da sevgiden söz eden bir dinde olmaz. Maalesef Kilise, insanı başkasının suçundan dolayı mesul tutmakla kalmamış, bunu bir inanç konusu haline getirmiştir. Bu ise insanoğlunun aşağılanması demektir.

Dini bir yabancılaşma (alienation) unsuru gören Marks, en azından hristiyanlık söz konusu olduğunda haklı görülebilir. İnsanın, işlemediği bir suçtan dolayı mesul tutulması, bir yabancılaşma değil midir? İşte Kur'ân-ı Kerim bir çok ayet-i kerimede, insanın başkasının günahından mesul tutulamıyacağını bildirmekle, insana kaybolan şeref ve haysiyetini iade etmiştir.

Kilise insanı günahattan kurtarmak ve böylece Allah ile uzlaşmasını sağlamak için, Allah'ın oğlu İsa'yı - ki Kilise'ye göre teslisin bir unsuru olarak o da tıpkı Baba gibi bir ilahtır- çarmıhta basit bir insan gibi öldürmekten bile çekinmemiştir. Ölen ve üçüncü gün tekrar dirilen bir ilâh!!! Üç gün müddetle kabirde ölü yatan bir ilâh!!! İlâhların ölümsüz oldukları fikri, kadim yunan putperestliğinde de mevcuttur. O halde Kilise nasıl olur da ilâh'ın ölebileceğini kabul edebilir? Bu noktada Kilise, âdi yunan putperestliğinin bile gerisinde kalmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'in Kilise tarafından hem de Hz. İsa adına vaziedilen bu akidelerin yanlış olduğunu insanlığa duyurması asla bir raslantı değil, aksine zarûri bir vazifenin ifasıdır. Çünkü Yüce Allah'ın insanların, hem de peygamberi ve kendi adına aldatılmalarına rıza göstermesi beklenemezdi. Nitekim öyle oldu. Yüce Allah dinini en son şekliyle peygamberi Hz. Muhammed (sav) vasıtasıyla insanlığa bildirdi. Bu din, Allah'ın kabul ettiği, rıza gösterdiği en son ve en mükemmel din olan İslâm dindir. Ondaki başka dinler geçersizdir. Çünkü ilâhî iradeyi temsil etmemektedirler. O halde yapılması gereken, insanın maddî ve mânevî kurtuluşunu amaçlayan Allah'ın gerçek dini İslâm'a uymaktır. Zira diğer dinler, ilâhî iradeyi değil, bir çok noktada insanların görüşlerini temsil etmektedirler.

Kısacası hristiyanlık, bir çok noktada, ilâhî iradeye ters düşen bir dindir. Kur'ân-ı Kerim buna rağmen onu olduğu gibi kabul etmiş, ona karşı çıkmamıştır. Hele hele onu yok etmeyi hiç bir zaman düşünmemiştir. Aksine yeri geldikçe övülecek yanlarını ortaya koymaktan çekin-

memiştir. Onun karşısında yaptığı tek şey, hataya düştüğü hususları ve sebeplerini ona bildirmek olmuştur. Bir dinden, bundan daha ulvî bir davranış beklenebilir mi? İslâm'ın bu hoşgörüsüne karşılık hıristiyan alemi asırlar boyu onu yok etmek için elinden geleni yapmıştır ve yapmaya da devam etmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, diyalog İslâm'ın her zaman talep ettiği bir husustur. Ve karşısında kim olursa olsun diyalogdan kaçınmaz. Çünkü diyalog onun mesajının insanlara bildirilmesi için bir imkândır. Bu bakımdan diyalog İslâm açısından son derece yararlıdır. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz gibi, diyalogun iki taraf için de yararlı olması, biraz önce zikrettiğimiz âyeti kerimde yer alan şu üç esasın gerçekleş-tirilmesine bağlıdır:

1. Sadece Allah'a kulluk etmek, tapınmak,
2. Ona hiç bir şeyi ortak koşmamak,
3. Allah dışında, insanları rabbler edinmemek.

Kanaatimizce ayette geçen ilk iki esas, hıristiyanlığın tevhidten ayrıldığı noktaları, üçüncü esas ise, bu ayrılığın sebebini ortaya koymaktadır. Bu üçüncü esas üzerinde biraz durmak istiyoruz. Hıristiyanlığın tevhid dininden uzaklaşmasına Kilise babaları yol açmıştır. Zira, hıristiyanlığın tevhid'e ters düşen akidelerinin temelinde, bu Kilise babalarının görüşleri, yorumları yatmaktadır. Bu akideler asla İncillerden kaynaklanmamıştır. Kilise babaları bu akideleri kabul ettirmek için, asırlarca mücadele etmek zorunda kalmışlar, gerektiğinde muhaliflerini susturmak için, kaba kuvvete hile başvurmaktan çekinmemişlerdir. Bu akideler İncillerden kaynaklanmadığına göre, bağlayıcı olmamaları, aksine ilâhî irâdeye ters düştükleri için reddedilmeleri gerekir. İşte ilâhî irâdeye ters düşen hususlarda beşerin görüşlerinde ısrar etmek, Allah'ı bir kenara bırakarak, onları ilah ve rabb edinmek demektir. Bu da şirk dediğimiz, insanın işleyebileceği en büyük cürümdür. Eğer hıristiyan âlimleri İncilleri Kilise babalarının yaptıkları yorumları dikkate almadan okuyacak olurlarsa, onların; Kilise'nin dayandığı temel esasları içermediğini rahatlıkla görecektirler. Ernest Renan bu gerçeği çok önceleri defalarca basılan "*İsâ'nın Hayatı*" adlı eserinde şöyle ifade eder: "İsâ bir takım dogmalar vaz eden, semboller icad eden biri değildir. O, dünyayı yeni bir ruha ve anlayışa başlatan biridir. Yeryüzünde en az hıristiyan olan kimseler, dördüncü asırdan itibaren hıristiyanlığı saçma sapan ve çocuksu metafizik münakaşalara sokan yunan kilisesinin âlimleri ile İncil'den koskoca bir yığın halinde binlerce madde çıkarmak

isteyen Latin ortaçağının skolastikleri olmuştur. Allah'ın Kırallığı için İsa'ya uymak: İşte ilk devirde hristiyan olmak bundan ibaretti"⁷². Batı'da günümüzde de az da olsa, bu şekilde hareket ederek, gerçekleri görenler ve İslâm dinine girenler eksik olmamaktadır. Bu bakımdan, Kur'ân-ı Kerim'in bize bildirdiği üçüncü esas, tevhidten başka bir deyişle ilahi iradeden sapmaların menşecini, sebebini bildirmesi bakımından son derece büyük bir önem arz etmektedir. Bu esas, hristiyanlığın tevhidden sapışının nedenini, İncil' naslarını terkederek Kilise Babalarının yorumlarını esas almasına bağlamaktadır. Eğer, İnciller, bu sapık akideleri ihtiva etmiş olsaydı, Kilise babalarının asırlarca mücadele etmeleri gerekmezdi.

Burada yeri gelmişken şu hususu belirtmekte yarar vardır: Söz konusu esas, hristiyanlık için geçerli olduğu kadar müslümanlık için de geçerlidir. Şurası hiç bir zaman unutulmamalıdır ki, din, ilahî iradenin ifade edildiği nasslardır. O halde, bağlayıcı olan sadece nasslardır. Çünkü, ilahî iradeyi gerçek anlamda onlar ifade etmektedirler. Bu nassları açıklayıcı mahiyette olan, yorumlara, insan katkısına gelince onların, bizatihi bağlayıcılıkları asla söz konusu değildir. Ancak, nasslara uygun düştükleri, onların taşıdığı manayı tam olarak ifade ettikleri ölçüde bir anlam ifade ederler. Öyleyse, göz önünde bulundurulması gereken daima nasslar olmalı ve nasslar ile uygunluklarından emin bulunduktan sonra yorumlardan yararlanma yoluna gidilmelidir. Ancak, İslam dünyasında, bu hususa her zaman gereği gibi riayet edilmemiştir. Birçok konuda, nasslar yerine bu nassların yorumu, hem de nasslara uygunlukları dikkate alınmadan, belli bazı otoritelerden çıktığı gerekçesiyle, kesin hakikatlermiş gibi esas kabul edilmiştir. Bu yorumlar çok defa nasslara yani ilahî iradeye tamamen ters düştüğü ve dolayısıyla terkedilmesi gerektiği halde, terkedilen bu yorumlar değil, nasslar olmuştur. Böylece, nasslara, yani ilahî iradeye rağmen, yorumlarda ısrar edilmiştir. Burada yoruma karşı olmadığımızı, aksine, İslam'ın devamı için kaçınılmaz gördüğümüzü özellikle belirtmek isteriz. Bizim karşı olduğumuz ,nasslara rağ-

72 Ernest Renan, *Vie de Jésus*, Paris 1893, 536, s. 249-250.: "Jésus n'est pas un fondateur de dogmes, un faiseur de symboles; il est l'initiateur du monde à un esprit nouveau. Les moins chrétiens des hommes furent, d'un part, les docteurs de L'Eglise grecque, qui, à partir du quatrième siècle, engagèrent le christianisme dans une voie de puéiles discussions métaphysiques, et, d'une autre part, les scolastiques du moyen âge latin, qui voulurent tirer de L'Evangile les milliers d'article dans une "Somme" colossale. Adhérer à Jésus en vue du royaume de Dieu, voilà qui s'appela d'abord être crétien." Ziya İshan tarafından "*İsa'nın Hayatı*," adıyla tercüme edilen bu eser, 1945 yılında Milli Eğitim Bakanlığ'nın Fransız Klasikleri arasında yayımlanmıştır. Bkz. Terc.: s. 260-261.

men, yorumlarda ısrar edilmesidir. Yorumlar'ın yalnız olduğu kesinleşince kimden gelirse gelsin, terkedilmesi gerekir. Aksi halde, ilahi iradeye karşı çıkılmış olur ki bu da, üçüncü esasın kapsamına girer. Bu son derece tehlikeli bir yoldur ve dolayısıyla kesinlikle kaçınmak gerekir. Hıristiyanlığın, bu yolla, tevhidden uzaklaşıp küfür bataklığına gömüldüğünü burada hatırlatmak isteriz. Şimdi İslam aleminde, nasslardan sapılmasına ve hatalı yorumlarda ısrar edilmesine dair birkaç örnek verelim.

Yüce Allah alemleri yarattığını birçok ayet-i kerimede açıkça bildirdiği halde, Farabî, İbn Sinâ ve İbn Rüşd gibi İslam filozofları alemin Kadim olduğunu söyleyebilmişlerdir. İmam el-Gazzalî'nin, Farabî ve İbn Sinâ'yı tekfir etmesi, ayet-i kerimelere muhalif yorumlar yapmalarından dolayıdır.

Kur'ân-ı Kerîm baştan sona, Allah'ın aşkınlığı (tenzih) görüşünü savunur. Buna rağmen, İbn Arabî ve onun peşinden giden sufiler, Allah-alem özdeşliğine dayanan Vahdet-i Vucud (Panteizm) cu görüşte ısrar etmişlerdir. Hele günümüzde, bazı ilim adamlarının Vahdet-i Vucudun, peygamberler ve onların varisleri olan veliler vasıtasıyla, hakiki menba olan Cenab-ı Hak'tan nazil olmuş bir ilim olduğunu söyleyebilmeleri, doğrusu son derece manidardır.

Baştan sona, Kur'ân-ı Kerîm'in getirdiği esasları yıkmayı amaçlayan İbn Arabî'ye ait bir kitabın, İslam'ın anlaşılmasına katkıda bulunacağı gerekçesiyle şerhli olarak basılması, içinde bulunduğumuz durumun vahametini gösterir. Burada İbn Arabî'nin görüşlerinin incelenmesine karşı olmadığımızı aksinc, taraftar olduğumuzu ifade etmek isteriz. Çünkü İbn Arabî'nin görüşleri ilmen ortaya konmalıdır ki, hakkındaki tereddütler izale olsun. İbn Arabî, mütehasısı Affifi'nin çalışması, onun gerçek kimliğini ve varmak istediği hedefi açıkça ortaya koymuştur: İbn Arabî, Kur'ân'ın aşkın Allah'ını reddederek, panteist bir görüş benimsemiş ve bu uğurda Kur'ân-ı Kerîm'in getirdiği birçok esası yıkmayı amaçlamıştır. Bir mütehasıs tarafından kaynaklara dayanılarak yapılan ilmi bir çalışmanın vardığı sonuç budur. Hal böyleyken, İslam'ı yıkmayı amaçlayan bir eserin İslam'ın anlaşılmasına katkıda bulunacağı gerekçesiyle basılması, herhalde İslam'a hizmet olmasa gerektir.

Yine, Kur'ân-ı Kerîm, okunduğunda da, açıkça görülür ki, Allah dışında ibadet edilecek, yardım istenilecek hiç kimse yoktur⁷³. Allah ile kul arasında, hiç bir engel mevcut değildir. Kul dilediği an, aracsız

73 1. el-Fâtıha, 5.

olarak, Rabbine dua edebilir, ve böylece isteklerinin gerçekleşmesini her an O'ndan dileyebilir⁷⁴.

Hal böyleyken, bazı kimselerin ölümlerinden yardım istenebileceğini ve kulun Allah'a veli bir zatın aracılığı olmadan ulaşamayacağını ileri sürdüklerini görüyoruz. Oysa bu bütün saydığımız hususlar Kur'an-ı Kerim'in açık nasslarına ters düşen davranışlardır. O halde, uyulması gereken nasslar olmalı, nasslara ters düşen yorumlar kimden gelirse gelsin derhal terkedilmeli ve Allah'ın rızasının ancak bu şekilde hareket edildiği takdirde kazanılabileceği bir an bile hatırdan çıkarılmamalıdır.

SONUÇ:

Yaptığımız açıklamalardan ve verdiğimiz örneklerden açıkça görüleceği üzere, müsteşrikler, hareket noktaları farklı da olsa, Kur'an-ı Kerim'i Hz. Muhammed (sav)'in çevresindeki yahudi ve hıristiyanlardan yararlanarak yazmış olduğu bir kitap olarak görme hususunda görüş birliğine varmış bulunmaktadır. Bunun sebebi, daha önce ifade ettiğimiz gibi, mensub oldukları dinlerin akidelerine körü körüne bağlanmış olmalarıdır. O halde onlardan, sımsıkı sarıldıkları, körü körüne bağlandıkları akidelerinden kurtulmadıkça Kur'an-ı Kerim'i, Hz. Muhammed (sav)'i ve İslâm'ı gerçek yüzüyle takdim eden ilmî kitaplar yazmalarını ve müsbet araştırmalar yapmalarını beklemek saflık olur.

Müsteşriklerin müslümanları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed (sav)'in şahsiyeti hakkında şüpheye düşürmek amacıyla ileri sürdükleri görüşlerin gerçekte hiçbir ilgisi olmadığını gördük. Belki de, ileri sürdükleri, iddia ettikleri görüşlerin yanlış olduğunu bizzat kendileri de farkındadırlar. Ancak, İslam'a ve müslümanlara karşı ruhlarının derinliklerinde duydukları kin ve nefret, yanlış olduğu açıkça görülmesine rağmen, bu sapık görüşleri ileri sürüp desteklemelerinde ve ısrar etmelerinde en önemli amildir.

Burada şu hususa dikkatlerin özellikle çekilmesi gerekir: Yahudi müsteşrikler son zamanlarda, müslümanları, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed (sav) hakkında şüpheye düşürmek için, hıristiyan müsteşriklerle işbirliği yapmaya başlamışlardır. Oysa yahudiler, Hz. İsa ve hıristiyanların keza müslümanların en azılı düşmanlarıydılar. Hıristiyanlar bunu herkesten iyi bilmektedirler.

74 2. el-Bakara, 186.

Ancak hedef, İslam'ı yıkmak olunca, bu hususu görmezlikten gelebilmektedirler. Çünkü İslam'ın devamını kendi gelecekları için yahudilikten daha tehlikeli görmektedirler. İslam'ın giderek güçlenmesi, batı dünyasında bilhassa entellektüel kesimde büyük rağbet görmesi, haklı olarak Kilise'yi derin derin düşündürmektedir. İslam'ın batı dünyasında ilgi görmesinin başlıca sebepleri, hayatın bütün yönleriyle ilgilenmesi ve böylece insanların problemlerine tatminkar çözümler getirmesi ve daha da önemlisi, Kilise'nin öğretileri modern ilim ile çatışırken Kur'an-ı Kerim'in modern ilimin vardığı sonuçlarla tam bir uyum halinde bulunması ve hatta ilim adamlarına yeni araştırma sahaları göstermesidir. Kilise'nin anlamsız sırlarından (mystères) bıkan hatılı münevver, kafasını kurcalayan bütün soruların cevabını Kur'an-ı Kerim'de bulabilmektedir. Son zamanlarda, batı dünyasında birçok meşhur ilim adamının müslüman olmasında bu olgu yatmaktadır. İşte İslam'ın batı dünyasında yayılmasından korkan Kilise, yayılmayı durdurabilmek ve onun da ötesinde İslam'ı yıkabilmek için, en azılı düşmanlarıyla işbirliğine girmiş durumdadır. Son zamanlarda İslam'a yönelik hücumların artmasının nedeni bu işbirliğidir. Bu işbirliğinin en son iki örneği Reşat Halife ile Selman Rüşdi'dir. Kilise yetkilileri ve siyonist güçler, şimdi daha etkili olabilmek için müslüman isimlerden yararlanma yoluna girmişlerdir. Şurası iyice bilinmelidir ki, bir Reşat Halife, bir Selman Rüşdi, ileri sürdükleri görüşlerin bizzat kendileri sahibleri değildirler. Onların gerisinde, onların bu haince görüşlerini destekleyen Kilise ve Siyonizm vardır. Gaye Müslümanları, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed hakkında şüpheye düşürmek, hiç değilse kafalarında istifham yaratmak ve böylece onların İslam dininden uzaklaşmalarını sağlamaktır. Ancak, ne yaparlarsa yapsınlar, hangi hiyleye başvurlarsa başvurusunlar iğrenç emellerine asla nail olmayacaklardır. Çünkü, kafirler istemese de Allah nurunu sonsuza dek sürdürecektir.

Burada dikkatlerin özellikle çekilmesini istediğimiz bir başka husus da, müsteşriklerin, kendi kutsal kitaplarına tatbik edilmesine şiddetle karşı çıktıkları halde, rasyonalistlerin aşırı tenkit metodunu Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Peygamber (sav)'e tatbikde görüş birliğine varmalarıdır. Oysa vahyi, onun da ötesinde Allah'ı tanımayan ve dolayısıyla din ve dinle ilgili her konuyu sadece tabii sebeplerle açıklamaya kalkışan rasyonalistlerin, din gibi, insan aklının sınırlarını aşan bir konuda tatmin edici sonuçlara varması beklenemez. Yeri gelmişken belirtmek gerekir ki, rasyonalistlerin batı dünyasında çıkmasına, hıristiyanlığın akıl dışı öğretileri (mystères) yol açmıştır. Rasyonalistler hıristiyanlığın

dayandığı akıl dışı öğretileri inceleyerek onların gerçekte İncillerin dışında putperest çevreden alındığını ortaya koymuşlardır. Böylece, rasyonalistler, batıda birçok kimsenin Kilise'yi terketmesine yol açmışlardır. Bu bakımdan, Kilise'nin rasyonalistlerin metoduna şiddetle karşı çıkmalarını anlamak güç olmasa gektir.

İşte, müsteşrikler, rasyonalistlerin metodunu İslam'a tatbik etmek suretiyle, onların hıristiyanlık karşısında kazandıkları başarıyı kazanabileceklerini ve böylece müslümanları dinlerinden uzaklaştırabileceklerini sanmışlardır. Ama, onların ilim dışı bu davranışları, beklenen sonucu vermek şöyle dursun, aksine müslümanlarda bu iğrenç hücumlara karşı haklı bir reaksiyon ve müdafaanın doğmasına yol açarak, onların dinlerine daha sıkı bağlanmalarına neden olmuştur. Müsteşriklerin yanıtladıkları, nokta, Kur'an-ı Kerim'in gerçekten Allah'ın kitabı olduğunu görememeleridir. Şayet Kur'an-ı Kerim onların iddia ettikleri gibi, Hz. Muhammed (sav) tarafından uydurulmuş bir kitab olsaydı, İslam dini Hz. Peygamber'in (sav) vefatıyla birlikte çöker ve böylece onu yıkmak için ne sırlar boyu sürecek olan Haçlı Seferlerine ne de onlardan sonra müsteşriklerin sürekli çabalarına gerek kahrıdı.

Müsteşriklerin bu yıkıcı metodları, batıda özellikle din adamı olan bazı araştırmacılar da, infiale yol açarak, onların bu metodlarına karşı çıkmalarına yol açmıştır. Müsteşriklerin metodlarına karşı çıkan ve müslüman hıristiyan diyalogunu savunan bu araştırmacılar, Kur'an-ı Kerim'in ilahi bir kitab olduğunu, Hz. Muhammed (sav)'ın ise Allah tarafından gönderildiğini kabuleder görünmektedirler. Ancak, bunların da Kur'an'a yaklaşımlarını kabul etmek mümkün değildir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'i batıl akideleri doğrultusunda yoruma tabi tutmaya çalışmakta ve bu yolda akıl almaz görüşler ileri sürmektedirler. Hz. Peygamber (sav)'in kendisine inen vahyi anlamadığı, onu insalara anlamadan tebliğ ettiği ve Allah'ın Kur'an-ı Kerim'i hıristiyanlığın akidelerini anlayabilmek için henüz yeterince olgunlaşmamış milletleri bu akidelere hazırlamak için geçici olarak indirdiği ifade edilmektedir. Gerçekle hiçbir ilgisi olmayan tamamen hayal ürünü bu görüşlerin, müslümanlar bir yana, hıristiyanlar tarafından bile kabulü mümkün değildir. Bu görüş sahipleri şunu iyi bilsinler ki, Kur'an-ı Kerim, insanları Kilise'nin öğretilerine hazırlamak için değil, aksine, geçmişte Yunan putperestliğinde olduğu gibi ruhî bakımdan olduğu kadar akıl bakımından da henüz yeteri kadar gelişmemiş olan kimselerin ancak kabul edebileceği akidelere inanan hıristiyanlara doğru yolu göstermek ve böylece onların ruhen yükselmelerini gerçekleştirmek için indirilmiştir. Geçmişte Yunanlıların

henüz yeterince tecerrüd seviyesine varamadıkları için tek Allah inancına varamadıkları, dolayısıyla bir çok ilaha inandıkları ve hatta onları beşer gibi tasavvur ettikleri bilinmektedir.

Burada, bir kere daha şu gerçeği tekrarlamak istiyoruz: Batıl akidelere kurtulmadıkları müddetçe, müsteşriklerin İslâm'ı gerçek şekliyle sunan eserler yazmaları mümkün olmadığı gibi, İslâm'a müsbet bir şekilde yakalaşmaları da mümkün değildir. Yüce Allah bu gerçeği 14 asır önce dile getirmemiş midir?: "Ey Muhammed, Yahudiler ve hıristiyanlar dinlerine tabi olmadıkça asla senden hoşnud olmayacaklardır."⁷⁵ O halde müsteşriklerin, müslümanları Kur'an-ı Kerim ve Peygamber (sav) hakkında şüpheye düşürmeye çalışmalarına şaşmamak lazımdır. Fakat gayelerine varmak için ne yaparlarsa yapsınlar şunu iyi bilsinler ki, hiç bir zaman emellerini gerçekleştiremeyeceklerdir.. Çünkü bu din bizzat Yüce Allah'ın korumasındadır. Onlar istemeseler de, Allah nûrunu kıyamete kadar devam ettirecektir.

---

75 2. el-Bakara, 120.